

Dreptul la respectare a vieții private și de familie în practica judiciară a CtEDO

„...a atârna legile, cum făcea Dimysius Tiranul, atît de sus încît nici un cetățean să nu le poată citi, sau a le înmormînta în aparatul vast al cărților erudite, al culegerilor de decizii, de judecăți și opinii divirgente, cutume, și pe deasupra, într-o limbă străină, astfel încît cunoașterea dreptului în vigoare să nu fie accesibilă decît celor care s-au instruit în această materie, constituie una și aceeași injustiție. Cîrmuitorii care au dat popoarelor lor chiar numai o culegere informă, ca Justinian, cu atît mai mult un drept civil sub formă de cod ordonat și precis, au devenit nu numai cei mai mari binefăcători ai acestor popoare, fiind lăudați de ele cu recunoștință, ci ei au înfăptuit prin aceasta și un mare act de dreptate”

(Hegel Georg Wilhelm, Principiile filozofiei dreptului sau elemente de drept natural și de știință a statului)

Facebook:

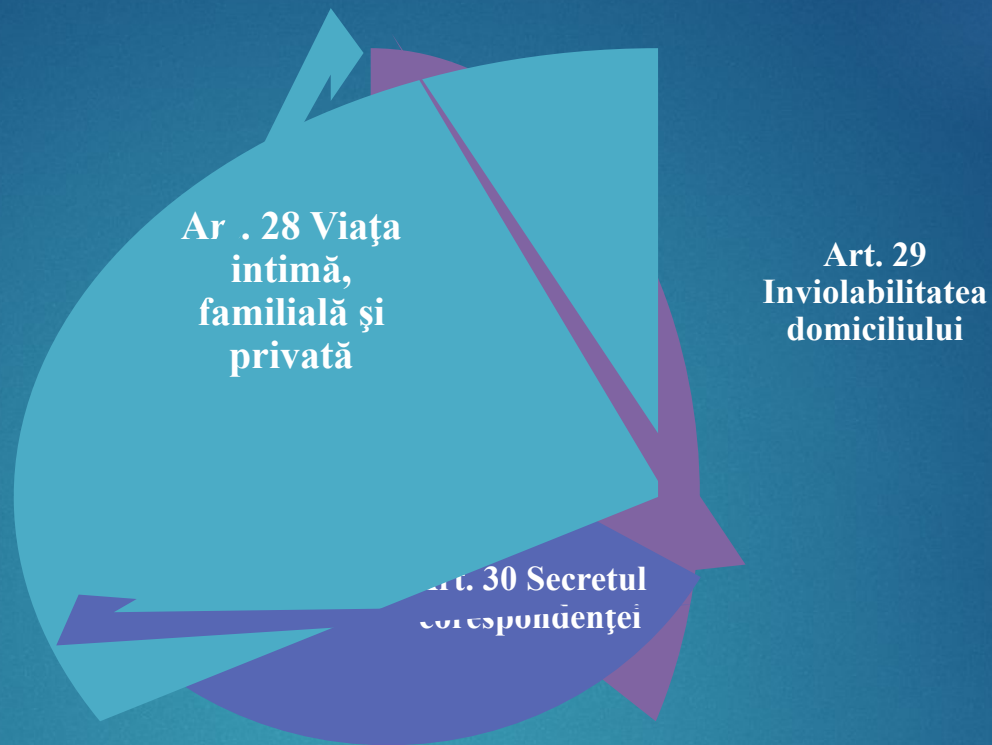
- ✓ 1 mlrd 280 mln utilizatori activi lunar
- ✓ 802 mln utilizatori activi zilnic
- ✓ 602 mln utilizatori acceseaza platforma de socializare prin telefon zilnic
- ✓ 4 mlrd 750 mln fișiere sunt diseminate zilnic
- ✓ 250 mlrd poze încărcate în rețea

Twitter:

- ✓ 255 mln utilizatori activi lunar
- ✓ 198 mln utilizatori acceseaza platforma de socializare zilnic prin telefon mobil

Constituția Republicii Moldova

Art. 54 Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului. Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24. Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.

Codul de procedură penală al Republicii Moldova

Art. 12
Inviolabilitatea
domiciliului

Art. 14
Secretul
corespondenței

Art. 15
Inviolabilitatea
vieții private

Textul Convenției europene :

Proclamarea
dreptului
relativ

Condiții în
care dreptul
poate fi
restricționat

Curții europene îi revine :

Determinare
domeniului
de aplicare a
dreptului

Precizarea
conținutului
condițiilor de
limitare a
dreptului

Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale

Art.8 Dreptul la respectare a vieții private și de familie

- Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.
- Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.

Eficiența protecției dreptului la viață privată în sistemul Convenției este determinată de:

1. Definirea ingerințelor legitime ale autorităților publice în exercițiul acestui drept.
- 2.
3. Instituirea unui mecanism de control al aplicării dispozițiilor convenționale asigurat de Curtea europeană și Comitetul de Miniștri ai Consiliului European.
- 4.
5. Asigurarea, de către Curte, a unei interpretări dinamice și evolutive a dispozițiilor convenției (principiu definit încă din 1978) – „Convenția este un instrument viu ce are a fi

Ingerința admisibilă în sfera drepturilor relative

Natura obligațiilor impuse statelor de art.8 din Convenție

Obliga
ții
pozitiv
e

Asigurarea respectului efectiv al vieții private
și familiale

(„fiecare stat contractant este ținut să se doteze cu un arsenal juridic adecvat și suficient pentru asigurarea unor drepturi reale și efective” Ignaccolo-Zenide c. României 25.01.2000)

Obliga
ții
negati

Interdicția oricărei ingerințe arbitrare a
puterii publice în exercitarea dreptului
individual

(„statele contractante nu au posibilitatea nelimitată de a supune unor măsuri de supraveghere secretă persoanele aflate sub jurisdicția lor, pentru că s-ar putea ajunge la distrugerea democrației sub pretextul apărării ei” Klass și alții c. Germaniei 06.09.1978)

Indiferent de natura obligațiilor impuse statelor sunt de reținut două idei:

1. Statele contractante trebuie să asigure realizarea unui **just echilibru între interesele individuale și cele ale societății.**
- 2.
3. Statele contractante se bucură de o anumită **marjă de apreciere în îndeplinirea acestor obligații**, marjă care este supusă controlului Curții.
- 4.

Componente ale noțiunii de viață privată în viziunea Curții europene

Dreptul la viață privată intimă/personală

(dreptul la imagine/dreptul la nume/identitatea persoanei/ informații despre starea persoanei/dreptul la integritate fizică și morală/ libertatea sexuală)

Dreptul la viață privată socială

(include protecția acelor drepturi și libertăți care să asigure dezvoltarea personalității fiecărui individ, în raport cu semenii)

Dreptul la un mediu înconjurător sănătos

(drept consacrat în jurisprudența europeană „prin ricoșeu”, pe cale pretoriană, adică prin interpretarea extensivă a domeniului de aplicație a art.8CEDO. Lopez și Ostra c.Spaniei/ Hatton și alții c. Marii Britanii)

Înțelesul noțiunii de domiciliu

Art.6 pct.11) CPP

Domiciliu - locuință sau construcție destinată pentru locuirea permanentă sau temporară a unei sau a mai multor persoane (casă, apartament, vilă, cameră la hotel, cabină pe o navă maritimă sau fluvială), precum și încăperile anexate nemijlocit la acestea, constituind o parte indivizibilă (verandă, terasă, mansardă, balcon, beci, un alt loc de uz comun). Prin noțiunea de domiciliu, în sensul prezentului cod, se înțelege și orice teren privat, automobil, navă maritimă și fluvială privată, birou

Interpretare jursiprudențială CtEDO

Domiciliul – vizează nu doar spațiul legal ocupat sau dobândit, dar și orice alt spațiu de locuit, dacă există legături suficiente și continue. În sensul Convenției, noțiunea de domiciliu are o **conotație autonomă** fiind de o interpretare extensivă incluzând și sediile profesionale ale persoanelor juridice, birourile persoanelor care exercită o profesie liberală, cabinete private etc. (*cauza Chappell c. Marea Britanie, 30 martie 1989; cauza Niemietz c. Germania, 16 decembrie 1992*)

Domiciliu

Proprietate

Noțiunea de „domiciliu” nu se confundă cu cea de „proprietate”, pentru că în dreptul public o locuință este domiciliul persoanei fizice chiar dacă aceasta nu este și proprietar, dar o ocupă în mod legal (cameră de hotel, cameră de cămin studențesc). chiriașului i se protejează dreptul la inviolabilitatea domiciliului chiar împotriva intruziunilor exercitate de către proprietar, acest drept fundamentându-se mai mult pe respectul personalității umane, decât pe dreptul de proprietate.

Dreptul la corespondență – repere jurisprudențiale

Atunci când o comunicare între doi membri ai aceleiași familii este interceptată, ne aflăm în fața unei duble ingerințe: atât în privința dreptului viața de familie, cât și în privința dreptului la corespondență

Există „corespondență”, în sensul art.8 din Convenție, în toate situațiile în care două sau mai multe persoane schimbă, pe orice cale ar fi, pe orice suport, un mesaj sau o idee - comunicarea scrisă, telefonică, radio-telefonică, precum și prin mijloace electronice

Dreptul la corespondență nu se aplică când documentele transmise au ajuns la destinatar sau sunt conservate de acesta. Dacă documentele sau mesajele n-au plecat de la expeditor sau au ajuns la destinatar, ingerința statului ar ține de nerespectarea dreptului la viață privată.

Dreptul la corespondență în situații speciale (persoane aflate în detenție sau internate în instituții psihiatrice)

- ✓ În cauza **Golder contra Marii Britanii** din 21.02.1975 Curtea a remarcat, că „atunci cînd se discută regimul juridic al executării pedepselor privative de libertate trebuie reținut un aspect esențial: aplicarea dispozițiilor Convenției nu se oprește la poarta închisorilor, ci curpinde, cu interpretări adecvate, și acest spațiu”
- ✓
- ✓ Un control al corespondenței persoanelor arestate preventiv și a celor aflate în executarea pedepselor privative de libertate nu este, în sine, incompatibil cu prevederile Convenției atîta vreme cît ele este prevăzut de lege.

(În cazul unor deținuți condamnați la închisoare pe viață pentru activități teroriste, legea italiană care instituie controlul corespondenței acestora încalcă dispozițiile Convenției, din moment ce ea nu prevede în ce situații poate fi introdusă cenzurarea corespondenței și nicio cale de atac împotriva deciziei prin care o asemenea măsură a fost impusă. Cauza Domenichini c. Italiei din 15.11.1996)

Cauza Petra c. României din 23.09.1998

„efectuarea controlului corespondenței deținutului fără nicio decizie judiciară luată în acest sens și fără existenței posibilității depunerii unei plîngerii împotriva acestei măsuri, atrage încălcarea art.8 CEDO. Statul român a periclitat prevederile convenționale prin faptul împiedicării reclamantului de a purta corespondență cu Comisia europeană, familia sa și autoritățile publice interne”

Cauza Coteț c. României din 03.06.2003

„există o legătură directă între dreptul revendicat de reclamant de a i se pune la dispoziție mijloace materiale pentru a purta corespondență cu instanța europeană și dreptul său la corespondență...faptul de a dispune de furniturile necesare – hîrtie, timbre, plicuri – este inerent însuși exercițiului dreptului său la corespondență”

Interceptarea convorbirilor/supraveghere video

Cauza P.G și J.H. împotriva Marii Britanii, 25.09.2001: cauză privind înregistrarea vocii reclamantilor aflați în sediul unei secții de poliție, fiind arestați întrucât erau bănuți că intenționau să comită un furt.

Încălcarea art. 8: la momentul săvârșirii faptelor nu exista niciun sistem legal care să reglementeze utilizarea dispozitivelor secrete de ascultare plasate de poliție în sediile sale

Van der Graaf versus Olanda, 1 iunie 2004

Faptul de a plasa o persoană sub supraveghere video permanentă constituie o ingerință gravă în dreptul acesteia la viață privată, ce poate fi justificată în condiții speciale. La 6 mai 2002, reclamantul a fost arestat sub acuzația că ar fi ucis un om politic, fiind plasat sub supraveghere video permanentă. Directorul centrului de detenție a considerat necesară această măsură din rațiuni de securitate, pentru a evita riscul unei sinucideri, și ținând cont de reacția socială la adresa reclamantului. Recursul reclamantului a fost admis, considerându-se că supravegherea video nu avea o bază legală. Ulterior reglementările penitenciarelor au fost modificate pentru a permite o astfel de supraveghere, astfel încât reclamantul a fost din nou supus acestui regim, iar recursurile sale au fost respinse. Curtea a considerat că, deși o astfel de supraveghere este un tratament neplăcut, nu se poate afirma că ea produce suferințe atât de importante încât să se poată vorbi de un tratament inuman ori degradant. Faptul de a plasa o persoană sub supraveghere video permanentă constituie o ingerință gravă în dreptul acesteia la viață privată. În același timp, însă Curtea a admis că măsura era prevăzută de lege și, ținând cont de sentimentele sociale foarte puternice care au urmat uciderii aceluși om politic, era necesară într-o societate democratică pentru protecția siguranței publice și apărarea ordinii. De aceea, art. 8 nu a fost violat, iar plângerea este în mod vădit nefondată.

Cauza Klass și alții împotriva Germaniei din 06.09.1978

„Societățile democratice sunt amenințate în prezent de modalități complexe de spionaj și de terorism, astfel că statul trebuie să fie capabil, pentru a combate eficient aceste amenințări, să supravegheze în mod secret elementele subversive care operează pe teritoriul său. ”

Cu toate acestea, Curtea, conștientă de pericolul, inerent măsurilor de supraveghere secretă, „de a submina, chiar de a distruge democrația sub motivul apărării acesteia, afirmă că statele nu pot lua, în numele combaterii spionajului și terorismului, orice măsură pe care acestea o consideră adecvată”.

În această cerere, Curtea a decis că articolul 8 nu a fost încălcat: legea contestată de reclamanti (privind restricții referitoare la secretul corespondenței, a trimiterilor poștale și a telecomunicațiilor) este considerată de Curte ca fiind necesară, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, apărarea ordinii publice și prevenirea infracțiunilor.

Cauza Iordachi și alții împotriva Moldovei din 10.02.2009

- ▶ Curtea a considerat că legislația Moldovei (în special Legea privind activitatea operativă de investigații) nu oferă protecție adecvată împotriva abuzurilor autorităților în sfera interceptării convorbirilor telefonice. Ingerința în drepturile reclamanților conform Articolului 8, prin urmare nu a fost în corespundere cu noțiunea „prevăzută de lege”. Având în vedere aceste concluzii, nu este necesară aprecierea dacă ingerința a corespuns altor deziderate ale celui de al doilea paragraf al Articolului 8.
- ▶ În această speță, Curtea s-a arătat alarmată de absența regulilor clare despre consecințele interceptării, de exemplu, a unei discuții între client și avocatul său.
- ▶ Însăși definiția (la prima vedere clară) a categoriilor de infracțiuni pentru care poate fi solicitată autorizarea efectuării interceptării convorbirilor telefonice, nu constituie o garanție a respectării art. 8, fiindcă în cazul R. Moldova, mai mult de jumătate din infracțiuni prevăzute de Codul penal fac parte din categoria faptelor pasibile pentru aplicarea interceptării convorbirilor. Mai mult, Curtea s-a arătat îngrijorată de faptul că legislația în domeniu nu definește suficient de clar categoriile persoanelor pasibile de a fi subiecții unei interceptări și înregistrări a convorbirilor telefonice.
- ▶ Curtea a mai constatat și lipsa aparentă a reglementărilor cu un înalt grad de precizie și care ar orânduși maniera în care se face filtrarea datelor secrete obținute prin interceptarea convorbirilor telefonice, sau procedurile prin care s-ar păstra integritatea și confidențialitatea acestora, fie reguli de distrugere a acestora.
- ▶ Un alt aspect, care a intrat în vizorul Curții a constatat în aceea precum că judecătorii de instrucție în perioada descrisă în speța Iordachi și alții au autorizat interceptarea convorbirilor telefonice într-un număr foarte mare, în contextul în care legislația Moldovei nu definește criteriile de rezonabilitate a suspiciunilor împotriva persoanei, ca temelie pentru autorizarea interceptărilor, iar judecătorii de instrucție nu intră în toate cazurile în esența demersurilor de autorizare a unor asemenea interceptări.

Capitolul III Secțiunea a
5-a „Activitatea specială
de investigații”
Introdus prin LP nr.66 din
05.04.2012, în vigoare
27.10.2012

- **Condițiile efectuării MSI**
- **Temeiurile efectuării MSI**
- **Lista exhaustivă și limitativă a MSI**
- **Subiecții responsabili de desfășurarea ASI**
- **Procedura de dispunere a MSI**
- **Consemnarea MSI**
-

garanții stipulate în legea nr.59 din 29.03.2012 privind activitatea specială de investigații

Art.3 Principiile activității speciale de investigații

- legalității;
- respectării drepturilor și libertăților persoanei;
- oportunității și inofensivității;
- îmbinării metodelor publice și secrete;
- cooperării cu alte autorități de stat;
- deideologizării și nepărtinătății.

Art.4 Activitatea specială de investigații și drepturile omului

- ✓ Orice persoană supusă măsurii speciale de investigații are dreptul să fie informată, după efectuarea acesteia, de către procuror sau de către judecătorul de instrucție care a autorizat măsura dacă aceasta nu a atras dispunerea unei alte măsuri speciale de investigații.
- ✓ Orice persoană supusă măsurii speciale de investigații are dreptul la repararea prejudiciului material și moral cauzat prin încălcarea prezentei legi.
- ✓ Înfăptuirea măsurii speciale de investigații pentru realizarea altor scopuri și sarcini decât cele prevăzute de prezenta lege nu se admite.
- ✓ Activitatea specială de investigații exercitată cu încălcarea prezentei legi atrage răspunderea prevăzută de lege.
- ✓ Orice informație, orice probă care au fost acumulate cu încălcarea drepturilor și libertăților omului sînt nule și se consideră inexistente.

GENERALIZAREA GARANȚIILOR

Subiecți prevăzuți în
lege cu atribuții în
domeniul ASI

Obligațiunea
respectării
prevederilor CEDO și a
jurisprudenței CtEDO

MSI stipulate expres și
limitativ

Inadmisibilitatea
absolută a rezultatelor
MSI în cazul încălcării
procedurii legale

Procedură strictă de
dispunere, efectuare,
conducere,
coordonare și control
a MSI

EXPONENȚII PROCESUALI CU ATRIBUȚII DE desfășurare A ACTIVITĂȚII SPECIALE DE INVESTIGAȚIE

Procuror

OUP

OSI

Conducere/
Coordonare
/Control

DESFĂȘURA
RE ASI

Efectuare/
Consemnare

Dispunere/A
utorizare

Art.132/1 alin.(1) din Codul de procedură penală

Activitatea specială de investigații reprezintă:

1. totalitatea de acțiuni de urmărire penală
2. cu caracter public și/sau secret
3. efectuate de către ofițerii de investigații
4. în cadrul urmăririi penale
5. numai în condițiile și în modul prevăzute de prezentul cod

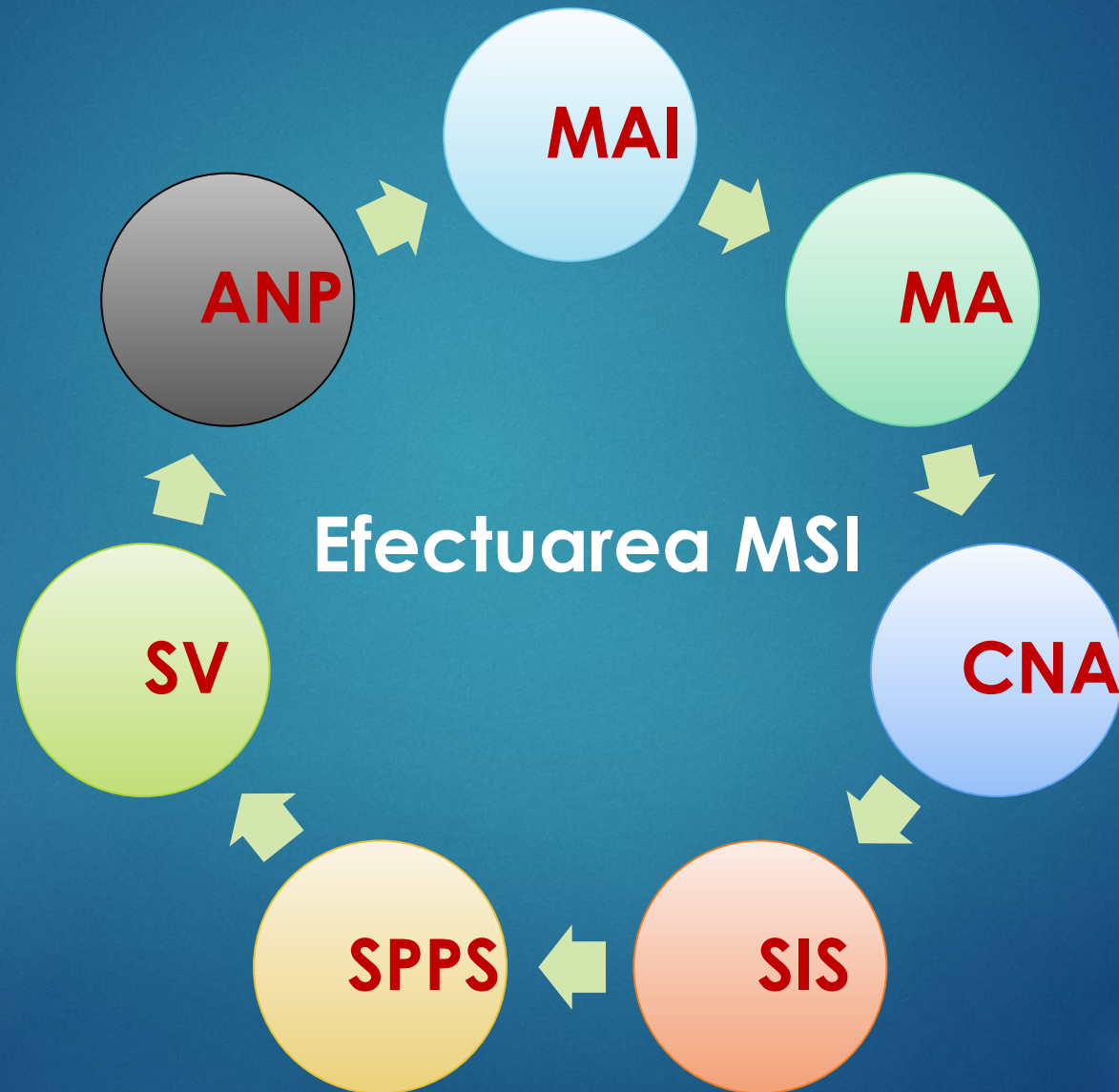
Art.132/1 alin.(2) din Codul de procedură penală

Măsurile speciale de investigații se dispun și se efectuează dacă sînt îndeplinite **cumulativ** următoarele condiții:

1. pe altă cale este imposibilă **realizarea scopului procesului penal** și/sau poate fi prejudiciată considerabil activitatea de administrare a probelor
2. există o **bănuială rezonabilă** cu privire la pregătirea sau săvîrșirea unei infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave, cu excepțiile stabilite de lege
3. acțiunea este **necesară și proporțională** cu restrîngerea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului

Art.132/2 alin.(3) din Codul de procedură penală

Măsurile speciale de investigații se efectuează de către ofițerii de investigații ai subdiviziunilor specializate ale autorităților indicate în [Legea privind activitatea specială de investigații](#) (art.6 alin.(1))

Excepție privind efectuarea MSI

Procuror

art.132/9 CPP – Interceptarea și înregistrarea comunicărilor
art.133 CPP – reținerea, cercetarea, percheziționarea trimiterilor poștale
art.134/1 CPP – monitorizarea conexiunilor comunicațiilor telegrafice și electronice

OUP

art.132/9 CPP – Interceptarea și înregistrarea comunicărilor
art.133 CPP – reținerea, cercetarea, percheziționarea trimiterilor poștale
art.134/1 CPP – monitorizarea conexiunilor comunicațiilor telegrafice și electronice

**Investigator
sub
acoperire**

Art.136 CPP – Investigația sub acoperire

**OUP
stat străin**

Art.138/1 CPP – supravegherea transfrontalieră

Judecătorul de instrucţie

- Autorizează efectuarea MSI prevăzute de art.132/2 alin.(1) pct.1) CPP

Procurorul

- Dispune autorizarea efectuării MSI prevăzute de art.132/2 alin.(1) pct.2) CPP
- Dispune autorizarea efectuării MSI prevăzute de art.18 alin.(1) pct.2) Legea nr.59 din 29.03.2012

Conducătorul subdiviziunii specializate

- Dispune autorizarea efectuării MSI prevăzute de art.18 alin.(1) pct.3) Legea nr.59 din 29.03.2012

Conducerea Controlul Coordonarea ASI

Mijloace legale de apărare contra unor eventuale abuzuri

- ✓ Controlul de către procuror al legalității acțiunilor, inacțiunilor și actelor
(*Capitolul VII Art.298 – 299/2 din Codul de procedură penală*)
- ✓ Controlul judiciar al procedurii prejudicare
(*Capitolul VIII Art.313 din Codul de procedură penală*)
- ✓ Dreptul de a înainta o acțiune civilă împotriva statului în vederea reparării prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, procuraturii sau instanțelor judecătorești
(*Legea nr.1545-XIII din 25.02.1998 „Privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești*)
- ✓ Art.13 CEDO – dreptul la un recurs efectiv și reparații echitabile
- ✓ art.57/1 CPP dreptul la recuzare, doar participanții la procesul penal (acțiunea de urmărire penală poate fi efectuată doar de către membrii grupului de urmărire penală, act procedural care se aduce la cunoștința participanților. Potrivit prevederilor art.306 CPP, în încheierea de autorizare a acțiunii procesuale, judecătorul de instrucție trebuie să indice organul care este împuternicit să efectueze procedeele probatorii.)

Dumitru Obadă
d.obada@procuratura.md
dumitru.obada@inj.gov.md